

DAWNE I WSPÓŁCZESNE INSKRYPCJE NAGROBNE

CZĘŚĆ I

Seria: Siedlecka Biblioteka Źródeł, t. 1

Andrzej Borkowski (redaktor serii)

Ewa Borkowska

Marek Jastrzębski

Wiktoria Świętuchowska

DAWNE I WSPÓŁCZESNE INSKRYPCJE NAGROBNE

CZĘŚĆ I

Redakcja
Andrzej Borkowski

Siedlce 2025

Redakcja: Andrzej Borkowski
(UwS w Siedlcach, Wydział Nauk Humanistycznych)
Redakcja techniczna: Wiktoria Świętuchowska

Recenzent: dr hab. Ksenia Olkusz

Wydawnictwo Naukowego IKRiBL
Ul. Asłanowicza 2, lok 2, 08-110 Siedlce
ISBN: 978-83-68206-17-3

*Antologia ukazała się w ramach projektu naukowego
„Literatura – język – źródła” IKRiBL 2024.12.N,
kierownik projektu: dr hab. Andrzej Borkowski UwS*

SPIS TREŚCI

Andrzej Borkowski

Wstęp 7

Weronika Raczek

Cmentarz parafialny w Węgrowie 11

Julia Dylak

Cmentarz św. Rocha w Łukowie 17

Julia Kostuch

Cmentarz rzymskokatolicki przy ul. Janowskiej
w Białej Podlaskiej 21

Cmentarz parafialny przy ul. Kościelnej w Sworach 24

Wiktoria Więckowska

Cmentarz parafii św. Antoniego w Kotuniu 27

Cmentarz parafii św. Aleksego w Oleksinie 30

Piotr Gotowicki

Cmentarz parafialny w Zbuczynie (stary) 33

Andrzej Borkowski

Cmentarz parafialny w Zbuczynie (nowy) 39

Monika Bańkowska

Cmentarz parafialny w Rakowcu 42

Weronika Korgól

Cmentarz w Hucie Dąbrowie 44

Amelia Lipka

Cmentarz parafialny w Serokomli 45

Magdalena Skaruz, Weronika Niedziółka

Cmentarz parafialny przy ul. Cmentarnej w Skórcu 50

WSTĘP

Kultura funeralna w Polsce wydaje się niezwykle frapującym zjawiskiem, będąc w polu zainteresowania badaczy wielu dyscyplin naukowych. Można wymienić tu m.in. nauki o kulturze i religii, archeologię, ekonomię, socjologię, językoznawstwo czy literaturoznawstwo¹. Według popularnego *Słownika terminów literackich* „inskrypcja” to z języka łacińskiego „pisanie” czy „napis” – tego rodzaju teksty utrwalano już w starożytności „[...] w twardym materiale (kamieniu, metalu lub drewnie)”². Napisy nagrobne przybierały z czasem wysublimowany kształt poetycki, by przeniknąć następnie na karty dzieł literackich. Szczególnie w dobie staropolskiej nastąpił niezwykle przyrost literatury epitafilejnej. W dobie renesansu tego rodzaju utwory po łacinie pisał Andrzej Krzycki oraz Jan Kochanowski³. Z czasem upowszechniła się forma epitafium tworzonego w języku polskim, czego wyrazem są tego typu drobiazgi poetyckie występujące we *Fraszkach* Jana Kochanowskiego. Inspirowały one innych poetów do kreowania własnej twórczości nagrobnej. W XVII wieku – jak pisał Stefan Zabłocki – „Nagrobki pisali niemal wszyscy poeci tworzący w języku ojczystym, w tym H. Morsztyn, J. Gawiński, D. Naborowski, O. Karmanowski, S. Twardowski, J. A. Morsztyn, W. Potocki, W. Kochowski i inni”⁴. We współczesnej literaturze polskiej

¹ Z bogatej literatury przedmiotu por. np. J. Chrościcki, *Pompa funebris. Z dziejów kultury staropolskiej*, Warszawa 1974; *Kultura funeralna elit I Rzeczypospolitej w XVI-XVII wieku na terenie Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Próba analizy interdyscyplinarnej*, red. A. Drążkiewicz, Toruń 2015. Warto dodać, że na rodzimym rynku wydawniczym funkcjonuje magazyn branży pogrzebowej „Kultura Pogrzebu”. <https://kulturapogrzebu.pl/>

² *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, wyd. 3, Wrocław 2000, s. 217.

³ *Słownik literatury staropolskiej*, red. T. Michałowska, Wrocław 1998, s. 218.

⁴ Tamże, s. 218.

można owszem odnaleźć autonomiczne zbiory wierszowanych epitafiów⁵, choć niewątpliwie dziedzictwo tej tradycji rezonuje również w twórczości wspominkowej, przenikając do tytułów rozmaitych dzieł⁶. Ponadto twórczość epitafijna znajduje uznanie pośród współczesnych redaktorów i wydawców, którzy publikują antologie tego rodzaju tekstów⁷.

Niniejszy zbiór, grupujący wybrane inskrypcje z niektórych cmentarzy mazowieckich i lubelskich (powiaty: siedlecki, węgrowski, bialski i łukowski), ma na celu utrwalenie tego swoistego „segmentu twórczości użytkowej”, który przybiera dziś przede wszystkim kształt popularnej sentencji, cytatu czy aforyzmu. Prezentowany tom ocala i upamiętnia ważny element rodzimej kultury funeralnej (inskrupcje spisywano u schyłku 2024 r.), zwłaszcza, że z czasem pomniki są likwidowane, przebudowywane lub stawiane na nowo; nikną zatem lub niekiedy zmieniają się napisy nagrobne.

Z obserwacji badawczych poczynionych przez współredaktorów niniejszego zbioru (są to studenci filologii polskiej, współpracujący z Kołem Naukowym Komparatystyki Literackiej Teatru i Form Audiowizualnych UwS, wraz z opiekunem naukowym dr. hab. Andrzejem Borkowskim) wynika, iż fundatorzy pomników wybierają zazwyczaj „bezpieczne” (np. powszechne zawołanie „Jezu Ufam Tobie”, związane ze słynnym obrazem Chrystusa, *notabene* powstałym na kanwie wizji św. Faustyny Kowalskiej) i sprawdzone teksty, zakorzenione w chrześcijańskiej kulturze religijnej, a zwłaszcza Biblii, jedynie z rzadka sięgając po sentencje odmienne, wyrosłe chociażby z tradycji literackiej (np. *non omnis moriar* [Horacy]; „spieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą...” [ks. Jan Twardowski]). Niekiedy inskrypcje przybierają kształt intelektualnej prowokacji, jak chociażby napis na jednym z nagrobków

⁵ Por. np. S. L. Machowiak, *Epitafia*, Poznań 1993; G. L. Kamiński, *Epitafia*, Wrocław 2022.

⁶ Zob. J. Bloch, *Epitafium dla umierającego miasta*, Warszawa 2018.

⁷ Zob. np. *Epitafia czyli uroki roztaczane przez niektóre zwłoki*, oprac. A. Bikont, J. Szczęsna, Warszawa 1998.

nowego cmentarza w Zbuczynie, gdzie pochowany ksiądz wyraził przed śmiercią pewne życzenie: „proszę o modlitwę – nie o śmieci”, akcentując tym samym wyższość dóbr duchowych nad doczesnymi, jak też ironizując na temat swoiście komercyjnego podejścia żałobników do kultywowania pamięci po zmarłym (drogie znicze i wiązanki).

Odnotowane inskrypcje starano się opatrzyć najstarszą – podaną w nawiasie – datą śmierci utrwaloną na pomniku, co daje jedynie w pewnym przybliżeniu orientację, kiedy dokładnie tekst został utrwalony. Obserwuje się jednak pewną praktykę pochówku, gdzie dość szybko mogła zostaje zastąpiona granitową, lastrykową lub marmurową budowlą, na której utrwalany jest określony napis (*notabene* w zależności od barwy budulca, dominują tu bowiem różne odcienie szarości, brązy i czernie, jest to srebrny, złoty, biały lub czarny kolor; tekst zapisany czy też wyryty bywa majuskułą lub minuskułą). Ponadto w nawiasie kwadratowym [liczba x] umieszczono niekiedy informację, ile razy pojawia się dany napis na innych pomnikach w obrębie cmentarza. W takim nawiasie umieszcza się również odesłania do fragmentów Pisma Świętego.

Prezentowana antologia jest pierwszym tomem w ramach serii wydawniczej „Siedlecka Biblioteka Źródła”, która ma na celu odnotowywanie różnego rodzaju śladów twórczości literackiej, również w jej „stosowanych” czy użytkowych odsłonach, co – jak wolno sądzić – przyczyni się m.in. do pogłębienia filologicznych aspektów kultury funeralnej⁸. Na koniec wyrażam słowa podziękii studentom Uniwersytetu w Siedlcach (jest to I rok filologii polskiej I stopnia), którzy zaangażowali się w ten projekt badawczy, ujawniając swój entuzjizm, pasję i szczerą chęć do prowadzenia badań kulturowych.

Andrzej Borkowski

⁸ Por. np. S. Skwarczyńska, *O pojęcie literatury stosowanej*, „Pamiętnik Literacki” 1931 (28,1,4), s. 1-24.

Weronika Raczko

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny w Węgrowie

(województwo mazowieckie, powiat węgrowski)

1. Ave Maria [45 x], daty śmierci z grobów: najstarszy 1895, najmłodszy 2023.
2. Pokój ich duszy [30 x], daty śmierci: najstarszy 1905, najmłodszy 2024.
3. „Spokój ich duszy” [35 x], daty śmierci: najstarszy 1910, najmłodszy 2023.
4. Najświętsze serce Jezusa zmiłuj się nad nami (1961).
5. Miłość nie kończy się u bram śmierci. Ty żyjesz w naszych sercach i pamięci (1997).
6. Wieczny pokój ich душom [2 x] (1956, 2012).
7. Będziemy zawsze o Tobie pamiętać (1995).
8. Na zawsze w naszej pamięci [15 x] (najstarszy 1922, najmłodszy 2024).
9. Na zawsze z Panem (2020).
10. Żal nasz bezmierny, cicha łza się sączy, ucichnie wtedy, kiedy Bóg nas złączy (2016)
11. Na zawsze pozostaniesz w naszych sercach i pamięci (2013).
12. Oczekują zmartwychwstania (2000, 2009, 2012).
13. Ludzie boją się śmierci, bo nie umieją cenić życia (2015).
14. Życie jest krótkie, ale miłość wieczna (2011).
15. Przechodniu, westchnij do Boga (2002).
16. Teraz wszystko umilkło, szczerze pustki w domu (1993).
17. Prosimy o westchnienie (1989).

18. Miłość nie kończy się u bram śmierci, żyjesz w naszych sercach i w naszej pamięci (2020).

19. Spieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą (2017).

20. Tak krótko żyłam, a tak bardzo żyć chciałam. Los tak chciał, odejść musiałam. To nie był czas, to nie była pora (2020).

21. Nie czekajcie, ja nie wrócę. Nie spieszcie się... Poczekam (2021).

22. Ave Maria, gratia plena (2020).

23. Zawsze będziesz między nami, w pamięci i w sercach pozostaniesz (2020).

24. Pamięć silniejsza niż śmierć (2007).

25. Śmierci nie ma, jest skok w nieskończoną miłość (2018).

26. Trudno zapomnieć o kimś, kto dał tak wiele do zapamiętania (2010).

27. Nie oplakujcie mnie, jestem błogosławiony w Bogu i modłę się za Wami. Będę Was kochał z nieba tak, jak kochałem Was na ziemi (2018).

28. Proszą o Zdrowaś Maria (1987).

29. Wierzycie w Boga? I we Mnie wierzcie! W domu Ojca mego jest mieszkań wiele. Gdyby tak nie było, to bym wam powiedział [J 14,2] (2015).

30. Jedyny i ukochany syn, któremu stroskani rodzice kładą tę pamiątkę, I poty go swojemi skrapiać będą łzami. Póki zwłok swych nie złączą Jego popiołami (1854).

31. Tu razem znów będziemy szczęśliwi (grób z XIX w.).

32. Prosi o westchnienie do Boga (1904).

33. Stroskana matka prosi o westchnienie do Boga (1870).

34. Małżonku Drogi i Ojczy kochany, Tyś dla nas zawsze cały był oddany. Dziś gdy zerwane te święte ogniwa, gdy Cię zabrała śmierć nielitościwa. Niechaj przynajmniej ten wyraz boleści na grobie Twoim żona Ci umieści (1857).

35. Najlepsza matka. Tu obok męża swojego pogrzebiona, wdzięczna córka prosi o Zdrowaś Marya za jej duszę (1879).

36. Osierocona żona i dzieci z wnukami w dowód Jego czci a swojej boleści ten pomnik postawili i proszą o modlitwę za nim do Boga (1880).

37. Prosi o westchnienie do Boga. Dla ukojenia boleści matka i syn tę jej pamiątkę postawili (1886).

38. Stratą ojca i babki w kwiecie wieku zasnęła w Panu 30 stycznia 1882 r. i tu odpoczywa. Stroskany mąż z córką proszą o westchnienie za jej duszę do Boga.

39. Skarbcie sobie skarby w niebie (data śmierci nie do odczytania, XX w.).

40. Wyrwani z życia, lecz nie z serc naszych (1998, 2001).

41. Wiodącą drogą ku Tobie, otwórz przed nami Swe drzwi (1947).

42. Świeć Panie nad jej duszą (1924).

43. Bóg tak chciał (1923, 1946, 1965).

44. Spokój wiekuisty niech im świeci na wieki (2012, 2015).

45. Zgasłeś jak promyk słoneczny, Tobie spokój a nam smutek wieczny (1968).

46. Odszedłeś tak niespodziewanie, nie było czasu na pożegnanie (1999).

47. Oto Baranek Boży, który gładzi grzech świata [J 1,29] (1975).

Nagrobki dziecięce

1. „Powiększył grono aniołków” [25 x] daty śmierci, najstarszy: 1940, najmłodszy 2023.

2. Jezu pod krzyż Twój złożyliśmy skarb Swój (1922).

3. Śpij w Bogu drogi aniołku (1971).

4. Kwiatusek Boży leży tu w grobie, którego Bóg uchował, by zabrać go Tobie (1986).

5. Śpij aniołku (2014).
6. Ludzie marzą o aniołach, my jedno z nich trzymaliśmy w swoich ramionach (2011).
7. Bóg powołał Cię do siebie, żebyś był Aniołkiem w Niebie (1998).
8. Byłeś marzeniem, zostałeś wspomnieniem (2006).
9. Jest taki ból o którym lepiej nie mówić, bowiem najlepiej wyraża go milczenie (2016).

Fot. Weronika Raczko

Fot. Weronika Raczko

Fot. Weronika Raczko

Cmentarz św. Rocha w Łukowie
(województwo lubelskie, powiat łukowski)

1. Pokój jej/jego duszy [20 x], najwcześniej 1918, najpóźniej 2020.
2. Pokój jej ceniom (1893).
3. Pokój ich duszom [72 x], najwcześniej 1920, najpóźniej 2021.
4. Jezu ufam Tobie [46 x], najwcześniej 1922, najpóźniej 2023.
5. Ave Maria [10 x], najwcześniej 1948, najpóźniej 2016.
6. Ave Maryja 1935, 1956, 2000 [2 x].
7. Bóg tak chciał [12 x] najwcześniej 1951, najpóźniej 2010.
8. Tak Bóg chciał [2x], 1926, 1975.
9. Proszą o modlitwę [4 x] najwcześniej 1941, najpóźniej 2018.
10. Prosi o modlitwę (1944).
11. Prosi o zdrowaś Marja (1943).
12. Proszą o zdrowaś Mario (1946).
13. Proszą o zdrowaś Maryjo (1936).
14. Proszą o zdrowaś Maria [2x], brak daty na nagrobku, 1945.
15. Prosi o westchnienie do Boga (1908).
16. Zbaw Panie dusze ich (1842).
17. Non omnis moriar (1939, 2008, 2012, 2014).
18. Requiescat in pace domini (2010).
19. Wieczne odpoczywanie racz im dać Panie (1905, 2010).
20. Wieczny odpoczynek racz dać im Panie (1939).
21. Matko Niepokalana módl się za nami (1967).
22. Spoczywajcie w pokoju (2002).

23. Spoczywaj w pokoju na obcej ziemi (brak daty na nagrobku)
24. Niech spoczywają w pokoju (1923, 1939).
25. Spokój jego śmiertelnej duszy (1943, 1959).
26. Cześć ich pamięci (1920).
27. Powiększyli grono aniołków (brak daty na nagrobku).
28. Powiększyła grono aniołków (1960).
29. Na zawsze w sercach (1950).
30. Grób symbol (1930).
31. Bądź wola Twoja... (2018).
32. Jak drogi skarb kryje ten grób, wie tylko jedynie Bóg, do zobaczenia syneczku (1989).
33. Na zawsze pozostanie w naszych sercach (1949).
34. Na zawsze w naszych sercach i pamięci (1928).
35. I w życiu i w śmierci należeli do Pana (1995).
36. Dałeś nam tyle miłości, ile tylko człowiek dać może (2007).
37. Nie umiera ten, kto trwa w pamięci bliskich (2013).
38. Nie umiera ten, kto trwa w pamięci żywych (2000).
39. Nie umiera ten, kto żyje w pamięci bliskich (1986, 2009, 2018) [2x].
40. Nie umiera ten, kto żyje w sercach i pamięci innych (2006).
41. Nie dziwię się temu, bo nadchodzi czas, gdy wszyscy, którzy są w grobach usłyszają Jego głos i wyjdą (1965).
42. Jeśliśmy z Chrystusa umarli, wierzymy, że również z Chrystusem żyć będziemy (1986).
43. Tyle pozostało niedokończonych spraw, tyle niewypowiedzianych słów (1987).
44. Zatraskana żona wraz z pozostałymi dziećmi tę pamiątkę kładzie i prosi o westchnienie do Boga (1892).
45. Nieukojona w żalu żona wraz z córką tę pamiątkę poświęca prosząc o zdrowaś Maryja (1880).
46. Bo w świecie Ducha nie ma pożegnania... (1975).

47. Boże pomóż nam zrozumieć to, czego nie możemy zmienić (2003).

48. Nie lękajcie się (1980).

49. Zniknąłeś z naszych oczu, lecz z serc naszych nigdy (2024).

50. Z oczu znikłeś nam na zawsze, lecz z serca nigdy (2023).

51. Gdyby łyzy mogły budzić z grobu zmarłych, a miłość ludzi burzyć śmierci wrota, one by ciebie z mogiły wydarły, abyś snuł dalej nie swego żywota (1976).

52. Miłość nie kończy się u bram śmierci, żyjesz Mamo w naszych sercach i pamięci (2009).

53. Człowiek szlachetny nie szafuje obietnicami, lecz czyni więcej niż przyrzekł (1922).

54. Miał wielu przyjaciół, co potrafił być przyjacielem. Był kochany, bo umiał kochać (2001).

55. Matko Kościoła ocal miłość, ocal życie (2000).

56. Pamięci dzieciom pomordowanym w łonie matki (2000).

57. Co mieliśmy najdroższego, złożyliśmy w tym grobie, ciężki smutek został nam po Tobie (2005).

58. Byłaś serca mego biciem (1948).

59. Nie pytam Cię Boże dlaczego go zabrałeś, lecz dziękuję za to, że nam go dałeś (2014).

60. Gdy gaśnie pamięć ludzka, dalej mówią kamienie (2019).

61. Ci, których kochamy, nie umierają nigdy, bo miłość to nieśmiertelność (2004).

62. Niech miłość Boża ogarnia duszę Twoją (2007).

63. Pokój Wam wieczny w cichej krainie, gdzie ból nie sięga, gdzie żła nie płynie, gdzie słyszycie Boga głos serdeczny „Pokój Wam wieczny”(1990).

64. Pokój Ci wieczny w cichej krainie, gdzie ból nie sięga, gdzie żła nie płynie, gdzie słyszysz Boga głos serdeczny – Pokój Ci Wieczny (2015).

65. Śpieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą (2003, 2006).
66. Żyłem i żyć chciałem, Bóg tak chciał, iść musiałem (2007).
67. Można odejść na zawsze, by stale być blisko (2015).
68. Czuwaj – twoi harcerze (1977).
69. Wszystko, co uczyniliście jednemu z braci najmniejszych, Mnieście uczynili (2010)
70. Bogu na chwałę, ludziom na pożytek (2010).
71. Można odejść daleko i zawsze być blisko (2003).
72. Zamknąłeś powieki, zasnąłeś na wieki, chociaż jesteś w niebie, smutno żyć bez Ciebie (1983).
73. Panie zjaw Swą litość w życiu całym, tym co żebrzą Twej opieki, Tobie Panie zaufałem, nie zawstydzę się na wieki (2002).
74. Niech go ziemia łukowska utuli (1998).
75. Dzieli nas tylko czas... (2022).
76. Nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie (2003).

Julia Kostuch

(UwS Siedlce)

**Cmentarz rzymskokatolicki
przy ul. Janowskiej w Białej Podlaskiej**
(województwo lubelskie, powiat bialski)

1. Moc Boska nad nami (1826).
2. Boże zmiłuj się nad duszą jego (1866).
3. Przechodniu / czym Ty jesteś ja byłem / czym ja jestem Ty będziesz / pomyśl trochę i idź z Bogiem (1887).
4. Byliście kim jesteście, Jesteśmy kim będziecie (2023).
5. Żył z Bogiem i żyje w Bogu (1888).
6. Pokój jej ceniom (1889).
7. Wieczny pokój jego cnotliwej duszy (1893).
8. Pokój jego duszy. Bo wiele ucierpiał na tej ziemi (1894).
9. Pokój jej czystej duszy (1903).
10. Pokój jego zacnej duszy (1928).
11. Wieczny jej pokój (1943).
12. Pokój jej duszy (1958).
13. Wieczny spokój jej duszy (1984).
14. Spoczywaj w pokoju (2002).
15. Wieczny odpoczynek (2004).
16. Prosi o westchnienie do Boga (1895).
17. Prosi Przechodnia o westchnienie do Boga (1913).
18. Proszą o modlitwę do Boga (1939).
19. Proszą o modlitwę (1959).
20. Fiat voluntas tua (1898).

21. „Boże litościwy / Wierzimy że są u Ciebie. / Zmiłuj się nad
nimi (1899).

22. Dotknąłeś nas ciężko Panie / zabrawszy dzieci do siebie / wola
Twoja niech się stanie / wierzimy że są u Ciebie (1899).

23. Wieczny odpoczynek / Racz jej dać Panie. / Wierzę iż Odkupi-
ciel / Mój żyje i w dzień / Ostateczny powstanie / Z ziemi (1909).

24. Coś my w tobie stracili / Tylko Bogu wiadomo (1926).

25. Wierzę (1929).

26. A jeśli komu droga otwarta do nieba, Tym , co służą Ojczyźnie!
[Kochanowski] (1932)

27. Żyłem bo chciałeś / Umarłem bo kazałeś / Zbaw bo możesz
(1933).

28. Cześć ich pamięci - z płyt upamiętniających Polaków rozstrze-
lanych na Grabarce przez hitlerowców z 5 lipca 1940 r.

29. Cześć jej pamięci – rozstrzelana w 1940 r.

30. Wieczna pamięć jego męczeńskim prochom (1941).

31. Ojczy bądź wola Twoja! (1942).

32. Bądź wola Twoja (1958).

33. Wola twoja Panie (1996).

34. Bóg tak chciał (1953).

35. Śpij aniołku (1958).

36. Ja jestem drogą i prawdą i życiem. Nikt nie przechodzi od Ojca
inaczej jak tylko przeze mnie [J 14, 6] (1962).

37. Jezu miej miłosierdzie nad Nim (1971).

38. Błogosławieni, którzy umierają w Panu (1977).

39. Umarli żeby żyć wiecznie (1980).

40. W niebie daleko jesteś tam a światłość wiedzie nas do Ciebie
(1985).

41. Zaproszeni do Pana (1989).

42. Nic nie mogło zmienić woli Twojej Panie (1989).

43. Żyłeś dla innych i taki w ich sercach pozostałeś (1993).

44. Jezu świeć nam słońcem twojej miłości na tej ziemi i wieczności (2005).

45. Nikt nie umiera na ziemi, dopóki / Żyje w sercach tych, którzy zostają (2008).

46. Jestem jak żywot i zmartwychwstanie / Kto we mnie wierzy / Choćby umarł żyć będzie wiecznie (2009).

47. Bóg z tymi którzy go miłują, / Współdziała we wszystkich dla ich dobra... [Rz, 8] (2010).

48. Tu spoczywa w Bogu (2011).

49. Byłem młody, żyć chciałem. / Bóg mnie powołał, odejść musiałem (2012).

50. Non omnis moriar (2012).

51. Pamięć jest droższa od słów (2014).

52. Krótkie jest życie – miłość i pamięć wieczna (2016).

53. Dzieli nas tylko czas (2016).

54. Ci których kochamy nie umierają, bowiem miłość jest nieśmiertelna (2020).

55. Życie przeminie pamięć pozostanie (2020).

56. Umarłeś po to by żyć (2023).

57. Choć myślą, sercem bliscy – losem rozłączeni.

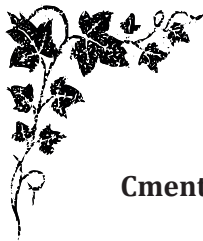
58. Wieczny odpoczynek racz im dać Panie a światłość wiekuista niech im świeci

59. Pan moim światłem i zbawieniem moim (Ps 27).

60. Póki żyje pamięć ludzka / Człowiek nie umiera.

61. Powiększył/a grono aniołów.

62. Ave Maria.

Julia Kostuch

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny przy ul. Kościelnej w Sworach

(województwo lubelskie, powiat bialski)

1. REQUIESCAT IN PACE – z grobu księżnej Anny Jagmin, małżonki powstańca z 1863 r. zmarłej około 1914 r. we wsi Woroniec, pochowana w Sworach.
2. Prosi o westchnienie do Boga (1916).
3. Prosi o zdrowaś Marja / Mario (1918, 1919, 1921, 1933).
4. Non omnis moriar (1920).
5. Pokój jej duszy (1923, 1926).
6. Pokój jch duszom (1928).
7. Powiększyły chór aniołów (1930).
8. Wieczny odpoczynek raz mu dać Panie (1933).
9. Wieczny odpoczynek (1938).
10. Ave Maria / Awe Maria (1938, 1942).
11. Śpijcie w pokoju (1944).
12. Byłaś słoneczkiem na krótki czas. Bóg zabrał Ciebie, zasmucił nas (1953).
13. Prosi o modlitwę do Boga (1963).
14. Prosi o modlitwę.
15. Spoczywajcie w pokoju (1967).
16. Pamięć jest najpiękniejszą miłością (1993).
17. Byłem – kim ty jesteś, jestem – kim ty będziesz (1997).
18. Bóg tak chciał (1998).
19. Śpij aniołku (2000).
20. Śpieszmy się kochać ludzi tak szybko odchodzą... (2004).

21. Żyłem tak, że – jak sądzę, nie urodziłem się na próżno (2006).
22. Jezus, miłości moja, bądź uwielbiony i zmiłuj się nade mną (2007).
23. Można odejść na zawsze, by stale być blisko (2010).
24. Odszedłeś cicho i bez pożegnania. Jak ten co nie chce swym odejściem smucić jak ten co wierzy w chwili rozstania, że niebawem wróci (2010).
25. Kiedy ciebie spotkamy prawdę synu poznamy – zaginął 6.II.2011 znaleziony 21.IV.2011.
26. Jak trudno żegnać na zawsze kogoś kto jeszcze mógł być z nami (2012).
27. Kto wierzy żyć będzie (2012).
28. Nie pytam cię Boże dlaczego Go zabrałeś, lecz dziękujemy za to, że nam Go dałeś (2012).
29. Żyłem bo chciałeś / Umarłem bo kazałeś / Zbaw bo możesz (2014).
30. W cieniu Twych skrzydeł niech spoczywają wiecznie (2015).
31. Nie żyje się, nie kocha się, nie umiera się – na próbę (Jan Paweł II, 2015).
32. Tak daleko jesteś, s jednak tak blisko... (2016).
33. W Bogu zbawienie (2016).
34. Ciężkie jest Mamo z Tobą rozstanie lecz Ty tak chciałeś Panie (2017).
35. Taka była wola Boża (2017).
36. Stworzyłeś mnie Boże bo mogłeś. Żyłem bo chciałeś. Umarłem bo kazałeś, Zbaw duszę bo możesz (2018).
37. Bóg sam wybrał ich czas (2018).
38. Żyłem krótko, choć żyć chciałem. Bóg mnie wezwał, iść musiałem (2019).
39. Pamięć jest droższa od słowa (2020).
40. Na zawsze w naszych sercach (2023).

41. Dłoniom daleko, sercu zawsze blisko (2023).
42. Urodziłaś się dla nieba, Córeczko... (2024).
43. W dobrych zawodach wystąpiłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem [2 Tm 4,7] (2024).
44. Jezu ufam Tobie [uniwersalne na przestrzeni lat].
45. Powiększył grono aniołów [uniwersalne na przestrzeni lat].
46. Trafili do domu Ojca.
47. Na zawsze w naszej pamięci.

Cmentarz parafii św. Antoniego w Kotuniu

(województwo mazowieckie, powiat siedlecki)

I. Napisy, które pojawiają się raz

1. O matko jakże trudno zamknąć w rytmie żałobnym twoje dobre słodkie imię zimny głaz stopy ukochany gniecie (...) jako dzieci¹ (1832).
2. Pokładają nadzieję w zmartwychwstanie (1938).
3. Są ludzie, których się nie zapomina (1963).
4. Co było nam drogie w tym mieści się grobie śmierć życie prze-
rwała lecz nadzieja w sercach nam pozostała... (1969).
5. Gdyby z miłość bramy śmierci burzyły dla nas, Ciebie Stasiu
z grobu by wyrwały² (1970).
6. Oto ja jestem z wami po wszystkie dni, aż do skończenia świata
(1981).
7. Wieczna w bólu i naszej pamięci (1982).
8. Taka była wola Boża (1989).
9. Fiat voluntas tua (1991).
10. Piękne są słowa, gdy giną bez echa. Piękny jest uśmiech, gdy
ból się uśmiecha. Piękne są kwiaty, gdy giną bez słońca. Lecz smut-
ne jest serce, gdy tęskni bez końca (2012).
11. Nie pytam cię, Boże dlaczego go zabrałeś lecz dziękuję za to,
że nam go dałeś (2013).

¹ Inskrypcja częściowo niewidoczna z powodu zapadnięcia się pomnika.

² Osobny grób należący do rodziny Lorentowiczów.

12. Żyłam krótko, choć żyć chciałam. Bóg mnie wezwał, iść musiałam (2014).
13. Można odejść na zawsze, by stale być blisko (2018).
14. Kto znał - wspomni, kto kochał - nie zapomni... (2019).
15. Odeszliście cicho i bez pożegnania, jak ten co nie chce swym odejściem smucić, jak ten co wierzy w chwili rozstania, że niebawem... Wróci. (2021).
16. (...) nadchodzi czas gdy wszyscy, którzy są w grobach, usłyszą jego głos i wyjdą (...) (2022).
17. Dzieli nas tylko czas... Spoczywaj w pokoju (2024).
18. Powiedz nam, czy lepiej Ci tam (2024).
19. Kim ty jesteś - tym ja byłem, kim ja jestem - ty tym będziesz... (2024).

Grób rodzinny Lorentowiczów

1. *Tęsknota za wami / jak ból żywej rany / pamięci was wracam / w ojczyźnie ukochanej*³ (1945).
2. *Nie odchodź Waciu / pierwsza z tego świata. / Waciu wystuchaj mój prośby / o nic nie proszę cię więcej, / Chcę by Zamknęły mi oczy / Twe spracowane ręce. / By siwa twa głowa / nade mną się pochyliła / Byś pamiętała Waciu / jaką miłą mi Żoną byłaś.* – *Ukochanej Waci, mąż Witold* (2004).
3. *A Podlaska ziemia, którą tak wielką, miłością darzyłeś pisząc o niej mile zawsze i wszędzie, przyjmie Cię jak syna i lekką ci będzie...* (2009).

³ Grób należący do osób zmarłych poza granicami Polski (Kazachstan, Iran).

II. Groby dziecięce

1. Słowa miłości, słowa rozpaczyny zdławiła moc głuchoniema. Kochać to znaczy dotknąć, zobaczyć. A ciebie już nie ma... Nie ma!?(1988).
2. Nic nie boli bardziej, niż śmierć spełnionego marzenia (2017).

Wiktorja Więckowska

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafii św. Aleksego w Oleksinie

(województwo mazowieckie, powiat siedlecki)

Epitafia, które pojawiają się raz (cmentarz parafii św. Aleksego w Oleksinie)

1. Nie umiera ten, kto żyje w sercach naszych¹.
2. Pokój wam wieczny w cichej Krainie, gdzie ból nie sięga i łza nie płynie... [brak daty].
3. Ukochanemu ojcu. Pozostałe dzieci proszą o westchnienie do Boga (1903).
4. Idę do ojca (1947).
5. Pamięć o tobie żyje w nas (1951).
6. Non omnis moriar (1967).
7. Dans nos pensées pour toujours (1976).
8. Odszedłeś synu w noc ciemną, próżna rozpacz szukać cię daremno. Przekroczyłeś nieznane padoły i wrota, nam pozostały – rozpacz smutek i tęsknota.
9. Żal nasz bezmierny cicha łza się sączy wtedy się ukoi gdy nas Bóg połączy (1979).
10. Wola twoja stała się Panie (1980).
11. Pan Cię wzbudzi w dniu ostatecznym (1984).
12. Wierzymy Panie, iż poza śmiercią czeka zmartwychwstanie! (1995).

¹ Występuje również jako „Nie umiera ten kto żyje w naszych sercach i pamięci”, daty: 2014, 2023.

13. A światłość wiekuista niechaj mu świeci na wieki wieków...² (1994).

14. Bóg sam wybrał czas (1997).

15. Gdyby miłość mogła uzdrawiać, a łyżę wskrzesić, byłabyś wśród nas (2006).

16. Pamięć dowodem miłości (2011).

17. Nie płaczcie nad moją nieobecnością, czujcie się blisko mnie, mówcie do mnie jeszcze, a będę. was kochał z nieba, tak jak kochałem na ziemi (2014).

18. W naszych sercach żyć będziesz wiecznie (2015).

19. Żyłem krótko, choć żyć chciałem. Bóg mnie wezwał, iść musiałem. Zamknęły się ukochane oczy, spoczęły spracowane ręce, przestało bić kochane serce... (2019).

20. Bliska Bogu i naszej pamięci (2019).

21. Na zawsze pozostaniesz w sercach tych - którzy cię kochają (2020).

22. Śpieszmy się kochać ludzi tak szybko odchodzą (2020).

23. Synku drogi, smutno nam bez Ciebie. Ty nie przyjdiesz do nas, My pójdziemy do ciebie (2010).

24. Można odejść na zawsze, by stale być blisko (2021).

25. Pociesza nas pewność, że zobaczymy się w niebie (2022).

Groby dziecięce

1. Gasłeś, jak róża, gdy ją mroźny wiatr owieje. Rodziców serce ciężka okrywszy żałoba. Tą tylko jedną zostawiasz nadzieję, że kiedyś połączymy się z Tobą (1944).

2. Basiu córko droga dziecko krótko żyłaś na tym świecie smutne chwile cię spotkały a nam tylko łyżę pozostały (1980).

² Grób należący do Waldemara Jana Kulika, oficera wojsk lotniczych.

3. Córeczko! Taka krótka była życia twoja droga zostawiłaś nas w smutku odeszłaś do Boga (1997).

4. Z miłości powstałaś miłością pozostaniesz (2017).

5. Dla świata byłeś tylko częstką, a dla mnie byłeś całym światem (2022).

6. Lecz oni ciągle przecież żywi, nadal wytrwale są wśród nas, ich dusze przy nas pozostały, tylko ich ciała zabrał czas³ (2021)

7. I słyszę głos, który mówi, że z wami zostać nie mogę, i widzę rękę, co wzywa mnie w daleką drogę (2023).

**Cztery najczęściej pojawiające się inskrypcje
na cmentarzach św. Aleksego w Oleksinie
oraz św. Antoniego w Kotuniu
(ponad sto w różnych okresach)**

1. Jezu ufam Tobie.
2. Pokój jego/jej/ich duszy.
3. Bóg tak chciał.
4. Powiększył(a) grono aniołków.

³ Potrójny grób, ofiary pożaru.

Piotr Gotowicki

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny w Zbuczynie (stary)

(województwo mazowieckie, powiat siedlecki)

1. PAN MÓJ I BÓG MÓJ W TRÓJCY ŚWIĘTEJ JEDYNY,
JEGO MIŁOSIERDZIE TRWA NA WIEKI (2010).

2. Odszedłeś cicho i bez pożegnania, jak ten co nie chce swym odej-
ściem smucić. Jak ten co wierzy w chwili rozstania, że niebawem
wróci (2020).

3. Śmierć boli nie tych, którzy odchodzą, lecz tych, co wśród ży-
wych pozostają (1979)

4. PRZEZ KRZYŻ I MĘKĘ TWOJĄ ZBAW JEZU DUSZĘ
MOJĄ (1991).

5. NAWET NIE WIESZ CZARNY GROBIE JAKI SKARB TY
KRYJESZ W SOBIE (1978 [x 2]).

6. Śpieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą (2005).

7. Nikt zaś nie żyje dla siebie i nie umiera dla siebie... [Rz 14, 7]
(1967).

8. KLĘKNIJ PRZY MEJ MOGILE I POMÓDL SIĘ CHOCIAŻ
CHWILĘ NIECH NIE OGARNIA CIĘ TRWOGA POSZŁAM NA
SŁUŻBĘ DO BOGA (1996).

9. BYŁEŚ BLASKIEM NASZYCH SZARYCH DNI ODSZE-
DŁEŚ - ZGASŁO SŁOŃCE POZOSTAŁ SMUTEK TĘSKNOTA
I ŁZY (1976).

10. POKÓJ JEGO DUSZY CICHU DRZEWA NIE SZUMCIE
NASZEGO TATUNIA NIE BUDŹCIE BO ON ZASNAŁ WIECZ-

NYM SNEM TU SPOCZYWA POD KRZYŻEM (1932).

11. Żyłam i żyć bardzo chciałam Bóg tak chciał odejść musiałam (2013).

12. Znikłaś nam z oczu, lecz z serc naszych nigdy (2016).

13. Żyłeś szybko i odszedłeś szybko ale w sercach pozostaniesz na zawsze (2017).

14. Bóg sam wybrał czas... (1977).

15. Zamknęły się ukochane oczy, spoczęły spracowane ręce, przestało bić kochane serce (1987).

16. WSZYSCY JESTEŚMY ANIOŁAMI Z JEDNYM SKRZYDŁEM, MOŻEMY LATAĆ WTEDY, GDY OBEJMIEMY DRUGIEGO CZŁOWIEKA (1934).

17. Wszystko w życiu się zmienia, oprócz jednego – naszej wdzięczności i miłości do Ciebie (2013).

18. Zanim stąd odejdę, proszę Was, abyście całe to duchowe dziedzictwo, któremu na imię Polska raz jeszcze przyjęli z wiarą, nadzieją, miłością (...) abyście nigdy nie zwątpili i nie znużyli się i nie zniechęcili, abyście nie podcinali sami tych korzeni, z których wyrostamy. (Jan Paweł II)

19. MEMENTO MORI (2022).

20. NA ZAWSZE W NASZYCH SERCACH (2022).

21. PAMIĘĆ NIE UMIERA (2009).

22. NIE UMIERA TEN KTO POZOSTAJE W SERCACH I PAMIĘCI ŻYWYCH (1979).

23. Życie jest piękne, żyć bardzo chciałam. Bóg mnie powołał, umrzeć musiałam (1965).

24. ŚPIJ, MALEŃKI, W PAMIĘCI KOŁYSCE BĄDŹ W SERCACH NASZYCH DO KOŃCA DNI WSZYSTKICH (2003).

25. SPOKÓJ ICH POPIOŁOM (1892 [2 x]).

26. The time is gone, the song is over (2019).

27. NA ZAWSZE W NASZEJ PAMIĘCI (1964).

28. O PANIE! ODWOŁAŁEŚ GO DO SIEBIE ODDAJĘ CI GO
BEZ SZMERU ALE SERCEM PRZEPEŁNIONYM BOLEŚCIĄ
[ŻONA] (1964).

29. NON OMNIS MORIAR (1952).

30. Pozostaję z tymi, na których zawsze mogłem polegać [Staszek]
(2024).

31. NIE SZUKAJCIE TU, LECZ W SERCACH WASZYCH
(1984).

32. Jeśli umarliśmy z Chrystusem, wierzymy, że z Nim żyć będziemy
[Rz 6, 8] (2006).

33. REQUIESCAT IN PACE (1988).

34. Administrator parafii Zbuczyn. Oddał swe krótkie życie i serce dla dobra wiernych. Pokolenia pokoleniom przekazują Jego poświęcenie dla Boga, Ojczyzny i Ludu Podlaskiego. Niech odpoczywa w pokoju wiecznym [Wdzięczni parafianie] (1921).

35. CAŁE SWE ŻYCIE KAPŁAŃSKIE POŚWIECIŁ DLA BOGA I LUDZI, KTÓRYCH TAK BARDZO POKOCHAŁ I UMIŁOWAŁ (1969).

36. Boże przyjmij nas do siebie (1987).

37. Bóg jest miłością: kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa w nim [1J4, 16b] (1988).

38. UMARŁEŚ ZA POLSKĘ LECZ ŻYJESZ W NASZEJ PAMIĘCI (1863).

39. Co mnie spotkało, was nie ominie ja jestem już w domu, a wy jeszcze w gościnie (2022).

40. Ja jestem w domu, a wy w gościnie, co mnie spotkało i was nie ominie [Adam Asnyk] (1984).

41. Żyłem Boże, bo tak chciałeś. I odszedłem, gdy wezwałeś (2006).

42. SŁUGO DOBRY I WIERNY WNIJDZ DO WESELA PANA TWEGO (1905)

43. Ona śpi... Ona żyła, choć los dla niej był twardy i wrogi. A kiedy z życia jej zniknął anioł drogi. Zgasła tak, jak ogień gaśnie, kiedy słońce znika (2018).

44. TAM JA MAM PAŁAC, TAM POZA GÓRAMI W TYM JASNYM KRAJU, GDZIE MŁODOŚĆ WCIĄŻ TRWA GDZIE ŁZY NIE PŁYNĄ, WSZYSTKIE TROSKI PRZEMINĄ TAM MI MÓJ ZBAWCA KORONĘ DA (1990).

45. DROGIM RODZICOM STAWIA TĘ PAMIĄTKĘ KOCHAJĄCY SYN PROSZĄC O WESTCHNIENIE DO BOGA (1887).

46. BÓG SAM WYBRAŁ CZAS (2018).

47. CIĘŻKO CI BYŁO W TYM ŻYCIU KRÓTKIM OD NAS ODESZŁAŚ I JEST NAM SMUTNO WIĘC PRZYCHODZIMY ODWIEDZIĆ CIEBIE BOGA PROSIMY BYŚ BYŁA W NIEBIE (1990).

48. Pan Jezus jest życiem, więc żyje (2023).

49. Niech Światło Wiekuiste Ci świeci (2019).

50. Pamięć jest najpiękniejszą miłością (1949).

51. Życie, krótkie czy długie, jest podróżą w kierunku raju (2007).

52. ...pozostaniesz na zawsze w sercach tych, którzy Cię kochali... (2014).

53. Pokój Ich Duszom [około 129 x].

54. Pokój Jej Duszy – [około 476 x].

55. Pokój Jego Duszy [około 447 x].

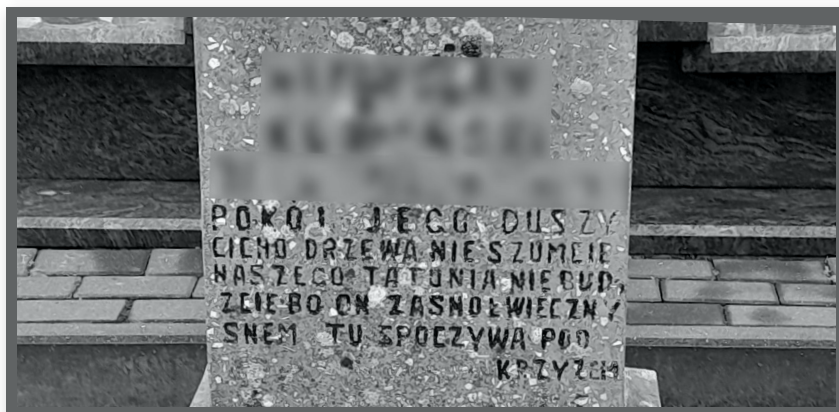
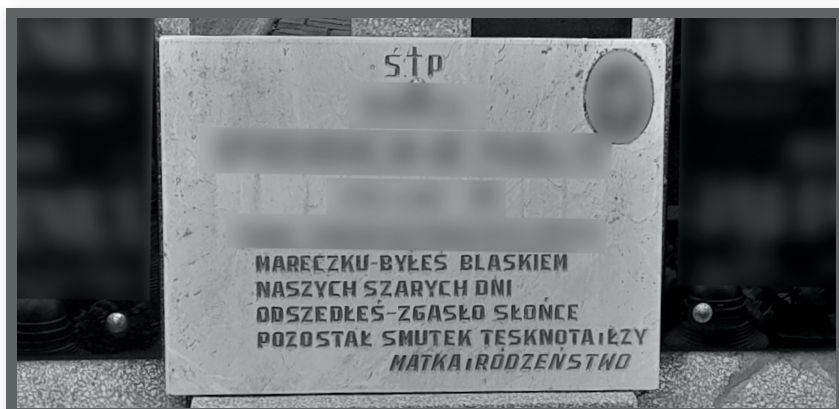
56. Jezu Ufam Tobie [około 334 x].

57. Ave Maryja [około 64 x].

58. Powiększyła grono aniołków [około 24 x].

59. Spoczywaj w pokoju [około 33 x].

60. Prosi o modlitwę [około 11 x].

Fot. Piotr Gotowicki

Fot. Piotr Gotowicki

Andrzej Borkowski

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny w Zbuczynie (nowy)

(województwo mazowieckie, powiat siedlecki)

1. Jezu ufam Tobie (1991, 1992, 1998, 1999, 2000, 2002 [x 2], 2006 [x 2], 2009 [x 2], 2010, 2011[x 3], 2012, 2013 [x2], 2014 [x 2], 2015 [x 2], 2016 [x 3], 2017 [x 2], 2018 [x 3], 2019 [x 2], 2020, 2021 [x 3], 2022, 2023, 2024).

2. Pokój ich duszom (1999 [x 2], 2000, 2001, 2004, 2009, 2011 [x 3], 2013, 2012, 2015 [x 2], 2017, 2019, 2021 [x 2], 2022).

3. Pokój jego/ jej duszy (1990, 1991, 1998, 2009, 2012, 2017, 2020, 2022, 2024).

4. Ave Maryja (1999, 2005 [x 2], 2010, 2012, 2015).

5. Bóg sam wybrał czas (2017 [x 2], 2018, 2021).

6. Bóg tak chciał (2000).

7. Non omnis moriar (2009) (życzenie księdza: proszę o modlitwę – nie o śmieci).

8. ...pozostaniesz w sercach tych, którzy Cię kochali... (2021).

9. Łaska Twa o Boże cenniejsza niż życie (2021).

10. Rozłąka jest naszym losem, spotkanie naszą nadzieją (2021).

11. Chwila rozstania za wcześnie wybiła, lecz wola Boża tak uczyniła.

12. W naszych sercach żyć będziesz wiecznie (2014).

13. Żyje w naszych sercach (po 2000).

14. Na zawsze będziesz żył w naszych sercach (2019).

15. Żyłś tak krótko, wycierpiałś <...> teraz śpij syneczku nasz cudny (2020).

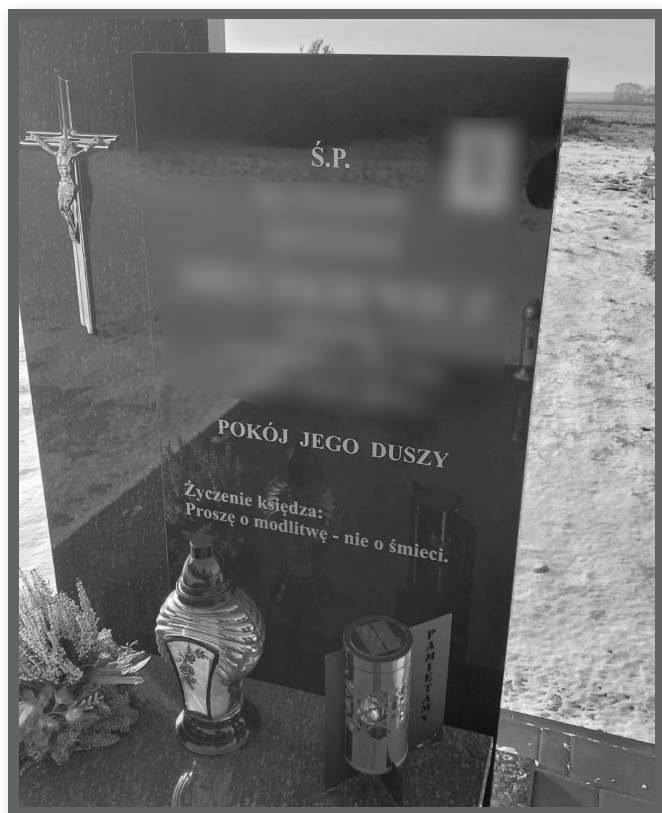
16. Nie czekajcie, ja nie wrócę. Nie spieszcie się, ja poczekam (2020).

17. Zgastaś jak gwiazda na błękicie, a nam zostawiłaś smutek na całe życie (2020).

18. Śpij aniołku (2014).

19. Spoczywaj w pokoju (2012).

20. <...> prosi o modlitwę (1992).

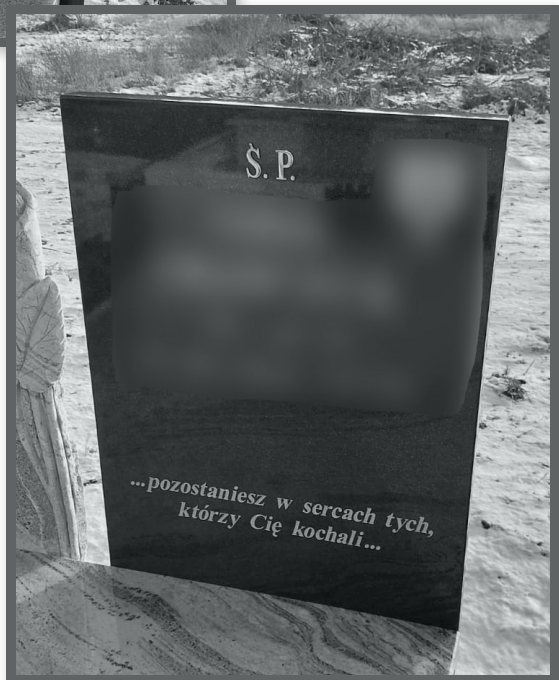

Fot. Andrzej Borkowski

Ś. P.

*Rozłąka jest naszym losem,
spotkanie naszą nadzieją.*

Ś. P.

*...pozostaniesz w sercach tych,
którzy Cię kochali...*

Fot. Andrzej Borkowski

Monika Bańkowska

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny w Rakowcu

(województwo mazowieckie, powiat siedlecki)

1. Nauczmy się kochać ludzi bo tak szybko odchodzą.
2. Odeszli do Domu Ojca, by żyć wiecznie. Proszą o modlitwę.
3. Bóg sam wybrał czas.
4. Przechodniu miły westchnij do Boga, bowiem Cię czeka ta sama droga...
5. Nie umiera ten, kto żyje w pamięci bliskich.
6. Rozłąka jest naszym losem, spotkanie naszą nadzieją.
7. Pokój wam wieczny w cichej krainie, gdzie ból nie sięga, gdzie łza nie płynie, gdzie słyhać Boga głos serdeczny, pokój wam wieczny.
8. Ci, których kochamy nie umierają nigdy.
9. Bóg tak chciał.
10. Żyliśmy – bo Chciałeś / Umarliśmy – bo Kazałeś, / Zbaw nas o Boże, / Bo tylko Ty możesz.
11. Jest taki ból, o którym się nie mówi, albowiem najlepiej wyraża go milczenie.
12. Przez Krzyż i mękę Twoją zbaw Jezu duszę moją.
13. Życie i śmierć Twoim Darem Panie.
14. Jezu oddajemy Ci nasze życie, / Ufamy Tobie.
15. Tych których się kocha nie traci się nigdy.
16. Miłość pozwala widzieć to, czego inni nie widzą...
17. Z miłości zrodzeni, miłością pozostaną.
18. Dla świata byłeś tylko częstką, dla nas całym światem.

19. Wieczni w Bogu i Naszej Pamięci.
20. Kochanej [...] To nie był czas, to nie była pora...
21. Są chwile i ludzie, których się nie zapomina.
22. Jaki skarb kryje ten grób wiemy tylko my i Bóg.
23. W naszych sercach żyć będziesz wiecznie.
24. Nie umiera ten, kto trwa w pamięci żywych.
25. Na zawsze w naszych sercach.
26. Pamięć jest droższa od słów.
27. Spoczywaj w pokoju.
28. Odszedłeś o całe życie za wcześnie.
29. Ludzie marzą o Aniołkach, My mieliśmy szczęście trzymać jednego w ramionach.
30. Pokój Ci wieczny w cichej krainie, gdzie ból nie sięga i łza nie płynie, tam słyszysz głos Boga serdeczny... Pokój Ci Wieczny.
31. Pokój ich duszom.
32. Ave Maria.
33. Jezu Ufam Tobie.

Weronika Korgól

(UwS Siedlce)

Cmentarz w Hucie Dąbrowie

(województwo lubelskie, powiat łukowski)

1. Okaż nam Boże miłosierdzie.
2. Gdzie pamięć – nie trzeba słów
3. Niech was pan Bóg otoczy miłością na wieki (1944).
4. Rozłąka jest naszym losem, spotkanie naszą nadzieją (1985).
5. Na zawsze w naszych sercach.
6. Pozostaniesz w sercach tych, którzy cię kochali (2012).
7. W Bogu jedyna nadzieja.
8. Boże bądź wola Twoja (1992).
9. Nie umiera ten, kto jest w pamięci bliskich.
10. Z miłości zrodzony, miłością pozostaniesz (2017).
11. Tych, których się kocha, nie traci się nigdy (2019).

Amelia Lipka

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny w Serokomli
(województwo lubelskie, powiat łukowski)

1. Pokój ich duszom / Pokój jego duszy / Pokój jej duszy.
2. Bóg tak chciał.
3. Jezu ufam Tobie.
4. Spoczywaj w pokoju / Niech spoczywają w pokoju.
5. Powiększył(a) grono aniołków.
6. Śpij aniołku.
7. Twoja wola Panie (1996).
8. Pokój jej ceniom (1900).
9. Śpieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą (2003, 2003, 2005, 2006, 2007).
10. Ave Maria (1912, 1940, 1941, 1944, 1947, 1952, 1956, 1969, 1995, 2019).
11. Jak trudno żegnać na zawsze kogoś, kto jeszcze mógł być z nami (1968, 2023).
12. Nie umiera ten kto pozostaje w sercach bliskich / Nie umiera ten, kto żyje w pamięci bliskich (1968, 1974, 1981).
13. Bo umrzeć to zbyt mały powód żeby przestać kochać (2021).
14. Tych których się kocha nie traci się nigdy (2019).
15. Za serca co zmarły, za skargi słów, westchnij przechodniu i pacierz zmów (1956).
16. Dzieli nas tylko czas (2024).
17. A światłość wiekuista niechaj im świeci (1948).

18. Bóg wybrał czas (1982, 2016).
19. Są chwile i ludzie których się nie zapomina (2020).
20. Wola twoja Panie (1990).
21. Pamięć jest wieczną miłością (1976, 1997, 2011).
22. Żal nasz bezmierny / cicha łza się sączy / umilknie wtedy / kiedy Bóg nas złączy (2015).
23. Wszystko co najdroższe / złożyliśmy w grobie, / tylko żal i smutek / pozostał po Tobie (2015).
24. Zamknęły się ukochane oczy, spoczęły pracowite ręce, przestało bić najdroższe serce (2021, 2024).
25. Pan moim światłem i zbawieniem moim [Ps 27] (1982, 2023).
26. Nie umiera ten kto trwa w pamięci żywych (1992, 2003, 2010).
27. Krótki Twój żywot i ciernista droga. Za to odpoczywasz u stóp Pana Boga (2009, 2010).
28. I tak wylądujemy w niebie / Wszyscy skończymy właśnie tam / Pewnie nam lepiej będzie w niebie / Musi być lepiej w niebie nam (2006).
29. Trudno jest żyć kiedy się płacze i szlocha lecz trudniej bez kogoś kogo się kocha (2006, 2013).
30. Nie odrzucaj mnie od Twojego oblicza / Nie odbieraj mi Twego Ducha Świętego / Daj mi się cieszyć Twoim zbawieniem / I umocnij mnie Duchu Święty (1992).
31. Żegnany krzyżem zrozpaczonych serc odszedłeś na zawsze choć żyć bardzo chciałeś, najdroższy Synu i Bracie. Już nikt nie osuszy nam łez powieki, po Tobie płaczemy na wieki (1989).
32. Zawsze będziesz między nami, w pamięci i sercach pozostaniesz (1990).
33. Miłość nie kończy się u bram śmierci. Ty żyjesz w naszych sercach i pamięci (2016).
34. Byłem tak młody, żyć jeszcze chciałem / Pan Bóg tak chciał,

zginąć musiałem / Odszedłeś mój synu i zniknąłeś / jak cień we mgle. / Tak ciężko i smutno, ach jak żyć nam / bez Ciebie jest źle (2005).

35. Wszyscy należymy do Boga (1925).

36. Nasze życie należy do Boga (1979).

37. W życiu i po śmierci należymy do Pana (1963, 2005).

38. Tak krótko żyłeś, lecz bardzo żyć chciałeś. Niby odszedłeś a w sercach zostałeś / Tak krótko żyłem, a tak żyć chciałem. Bóg tak chciał, odejść musiałem (2004, 2018, 2021).

39. Śmierć jest końcem życia, ale nie miłości (1949).

40. My mali chłopcy długo żyć chcieliśmy, Bozia nas zabrała, umrzeć musieliśmy (1949).

41. Od przyjścia na świat do chwili zgonu miałeś anielsko pogodną twarz, teraz świecisz u niebios tronu a my tu we łzach, aniołku nasz (1967).

42. I mamy w Bogu nadzieję, (...) że nastąpi zmartwychwstanie zarówno prawych i nieprawych [Dz 24, 15] (1985).

43. Tu leżą serca, które bić przestały (1947).

44. Życie nie kończy się tutaj. W wieczności jest nieskończone (2011).

45. Bóg sam wybrał czas, bo nasze życie należy do Boga (2006).

46. Życie przemija, pamięć trwa wiecznie... (2022).

47. Okaż nam Panie miłosierdzie swoje (1966, 1990).

48. Tak trudno na świecie żyć, gdy serce dziecka przestaje bić (2022).

49. Kto pamięta – wspomni, kto kocha – nie zapomni (1978, 2018).

50. Rozłąka jest naszym losem, spotkanie naszą nadzieją (1987).

51. Pozostawcie w swej pamięci wszystko, co dobre przydarzyło się wam ode mnie. / Wspominacie mnie tak, jak chcielibyście, żeby was wspomniano. / Proszę módlcie się, by światło wiekuiste świeciło mi na wieki (2014).

52. Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem. Kto we mnie wierzy, choćby i umarł, żyć będzie na wieki (2012).

53. Błogosławiona wiara, która daje nadzieję spotkania (1994).

54. Cześć ich cichym i niezłomnym cieniom (1945).

55. Jezu przygarnij nas (1996).

56. Bóg chciał, że odeszłicie w wieczności i utkwiliście, lecz serce i pamięć wśród nas zostawiliście (1996).

57. Pomnij przechodniu że i z nami się tak stanie (1911).

58. Wasza pamięć o mnie, to moje życie teraz (2024).

59. Przestało bić najlepsze z serc / tak kochające życie i ludzi. Żadna cię krzywda nie dotknie już / i żadna łza cię nie obudzi. / Odszedłeś cicho i bez pożegnania / jak ten co nie chce swym odejściem smuć. / Jak ten co wierzy w chwili rozstania / że niebawem wróci (2016).

60. Pokój Ci wieczny w cichej krainie, / gdzie ból nie sięga, / gdzie łza nie płynie, / gdzie słyszysz Boga głos serdeczny: / Pokój Ci wieczny (2019).

61. Żal nasz bezmierny, cichą łzą się sący / ucichnie wtedy, kiedy Bóg nas złączy (2019).

62. Śpij Maluszk, śpij Maluszk / blaskiem gwiazdy na paluszk / śpij pod niebem z aksamitu, snem się otul, do snu przytul. / Anioł skrzydła ma jak motyl, / wyszywane światłem złotym, / a Ty jeszcze nie wiesz o tym, nie wiesz nic... / Śpij Maluszk, śpij Maluszk / z kroplą nocy na paluszk / może w czarno-złotej ciszy bicie naszych serc usłyszysz (2017).

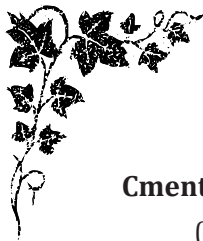
63. Można odejść na zawsze, by stale być blisko (2013, 2022).

64. Co mnie spotkało, Ciebie nie minie / Ja jestem w domu, a Ty w gościnie (2014).

65. Serce złote miałeś / Od życia dużo chciałeś / Zawsze z czułością o nas dbałeś (2022).

66. Odeszłaś cicho, bez słów pożegnania, tak jakbyś nie chciała swym odejściem smuć (2024)

67. Non omnis moriar (1990).
68. Wy żyjecie choć martwe powieki, bo w sercach Naszych żyć będziecie na wieki (2016).
69. A przecież nie cały umieram, to co we mnie niezniszczalne trwa (2023).
70. Tych, których się kocha, nie traci się nigdy (2019).

Magdalena Skaruz, Weronika Niedziółka

(UwS Siedlce)

Cmentarz parafialny przy ul. Cmentarnej w Skórcu

(województwo mazowieckie, powiat siedlecki)

1. Prosi o pozdrowienie anielskie (1906).
2. Niech odpoczywa w pokoju (1943).
3. Pokój ich duszom (1987, 1990, 1976, 2006, 1974, 1979, 1971, 1979, 1977...).
4. Żyłem krótko, choć żyć chciałem, Bóg mnie wezwał iść musiałem (2019...).
5. Na zawsze w naszej pamięci (2010...).
6. Są chwile i ludzie, których się nie zapomina (2019).
7. Dłoniom daleko, sercu zawsze blisko, Jesteście naszą częścią w Niebie, Dzieli Nas tylko czas (2022...).
8. Śpieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą (2002, 2006, 2021...).
9. Ave Maria (1978, 2008, 1976, 1971, 1971...).
10. Nie umiera ten kto żyje w sercach naszych (2022...).
11. Jezu Ufam Tobie (2009, 1982, 2008, 1976, 1971, 1966, 1977...).
12. Zdrowaś Maryjo/Mario (1939, 1979...).
13. Prosi o modlitwę do Boga (1979, 1967, 2001...).
14. Powiększył grono aniołków (2001, 2020...).
15. Non omnis moriar (1965).
16. Być może dla świata byłeś tylko człowiekiem, ale dla najbliższych byłeś całym światem (1947...).

17. Wieczni w Bogu i Naszej Pamięci (1945, 2011...).
18. Powiększyło się grono aniołków, Bóg cię powołał do siebie a nam trudno żyć bez ciebie (1982...).
19. Pamięć i modlitwa są najpiękniejszą miłością (1978...).
20. Odeszliście cicho i bez pożegnania, jak ten, co nie chce swym odejściem smucić (2000).
21. Światłość wiekuista Niechaj im świeci na wieki (1895...).
22. Módl się za nami.
23. Mamusi dla świata byłaś częścią, dla nas byłaś całym światem.
24. Zamknęły się ukochane oczy, spoczęły spracowane ręce, Przystało bić kochane serce (2013, 2020...).
25. Pamięć jest najpiękniejszą miłością (1997...).
26. Kto żyje w sercach tych, którzy pozostają, nie umiera (2017...).
27. Nie umiera ten, kto żyje w pamięci bliskich (1991, 2015...).
28. Padłeś jak ścięty kwiat, skoszony życia mocą, poszedłeś w inny świat, gdzie prawda jest wszechmocą (2005, 2007...).
29. Mamo niech0 dobry Bóg zawsze cię za rękę trzyma.
30. Jesteś naszą częścią w niebie, dzieli nas tylko czas (2017...).
31. Bóg tak chciał (2021, 1991, 1995...).
32. Nie było nam dane przytulić Ciebie Nasz Aniołeczku kochany, ponieważ Pan Bóg wziął Cię do siebie Prosto z pod serca mamy (2010...).
33. Byłeś przez chwilę, zostaniesz na zawsze, Śpij w Bozi malutki aniołku (2009...).
34. Ty jesteś drogą, Tyś życiem mym Ty jesteś prawdą, miłością mą i Ty też (2022...).
35. Jak wielki skarb Kryje ten grób, Wiedzą rodzice i tylko Bóg (2016...).
37. Żal nasz bezmierny, cicha łza się sączy, ucichnie wtedy, kiedy bóg nas złączy (2021)
38. Cześć sercu Maryi (2020).

39. Byłaś jesteś i będziesz miłością naszego życia (2003, 2004...).
40. Wieczni w Bogu i naszej pamięci.
41. Odszedłeś tak nagle, że ani uwierzyć, ani się pogodzić (2019).
42. Odeszliście nam z oczu, ale nigdy z sere.
43. Spoczywajcie w Bogu (1992, 1995, 1998...).
44. Prosi o westchnienie do Boga (1860, 1862, 1901...).
45. Prosi o zdrowaś Marya (1912).
46. Sic tibi levis (1872).

Należy podkreślić, że najczęściej występującą inskrypcją jest „Pokój ich duszom”. Ponadto wysoką frekwencyjnością odznaczają się też napisy: „Jezu ufam Tobie” oraz „Ave Maria”. Tekst „Pokój ich duszom” szczególnie popularnością cieszył się w latach 1970-1990, podobnie wspomniane dwa powyższe, które chętnie fundatorzy umieszczają na pomnikach po dziś dzień. Oprócz „Ave Maria” w języku łacińskim występowały dwie sentencje „Sit tibi terra levis” z roku 1872, pomieszczona zresztą na jednym z najstarszych nagrobków tego cmentarza, a także „non omnis moriar” z roku 1965. Najstarszy grób pochodzi z roku 1860 i zawiera napis „Prosi o westchnienie do Boga”.

Wszelkie prośby pisane na nagrobkach, np. do Boga, do Maryi, czy też aniołów, pojawiały się już przed rokiem 1900, a najczęściej w okresie 1890-1980. Inskrypcje wspominające anioły są przede wszystkim widoczne na grobach dzieci. Napisy w rodzaju „padłeś jak ścięty kwiat [...]” są najczęściej o ludziach, którzy popełnili samobójstwo. Również bardzo często nawiązywano w tych tekstach do wyobrażenia, iż człowiek nie jest prawdziwie umarły dopóty go pamiętamy, gdyż pamięć jest ważniejsza od słów. Można też zauważyć, że na grobach pochowanych kobiet pojawiały się inskrypcje w rodzaju „Byłaś, jesteś i będziesz miłością naszego życia”. Nie zdarzyło się, by jednak taki napis pojawił się na nagrobku jakiegokolwiek mężczyzny. Niektóre napisy oznaczono wielokropkiem, co oznacza, że było ich więcej niż jeden. Jedna kropka sygnalizuje to, iż występuje on tylko raz. Brak daty mówi o tym, że nie wiadomo, z którego roku jest dany grób.

To, co umiera, nie znika. To tylko zmienia formę.

– Ralph Waldo Emerson

